

Hopeloos, maar niet ernstig*

Overpeinzingen van een liberale sociaaldemocraat

Harry Starren

De teloorgang van de creatief-culturele sector wordt al net zo lang voorspeld als zij bestaat; omdat alles van waarde weerloos is, en de dreiging nooit veraf.

In de industriële periode, de periode die ons de voorspoed en de duurzaamheidsdreiging gaf, was creativiteit verdacht. Het leidde af. En het bracht niets op. Wie een zoon of dochter had die doorging voor creatief kon op sympathie rekenen. Het voorspelde weinig goeds. Wie een zoon of dochter had die 'creatief was en gevoelig', kon op regelrecht medelijden rekenen. Dat kwam nooit meer goed.

In de kenniseconomie waarin dienstverlening domineert, zijn creativiteit en gevoeligheid (inlevingsvermogen) bij uitstek gewenst. Wie leiding wil geven aan professionals moet zelf creatief zijn en heeft zonder empathische vermogens geen schijn van kans. En wie in een volle markt zijn klanten beter wil bedienen kan maar beter beschikken over creativiteit en gevoeligheid. Je zoon of dochter kan dus maar beter creatief zijn en gevoelig.

In het tijdsgewricht dat wij betreden gaat het om triple A. Ik doel niet op de neoliberale betekenis, maar op de waardebetrokken variant ervan: artisticeit, analytisch vermogen en ambachtelijkheid. Verbeelding, verstand en vakmanschap. Niet nieuw, dat geef ik toe, maar belangrijker dan ooit.

De aanval op de kunsten is dan ook vreemd want gaat in tegen het evidente belang van een samenleving die het van die drie A's moet hebben. Maar het is begrijpelijk als je bedenkt dat die samenleving deze betekenis niet op waarde schat. Niet alles van waarde krijgt meteen een prijs.

Wie de recessie ziet als langdurig maar tijdelijk, moet concluderen dat op termijn de wereld van cultuur en creativiteit aan het langste eind zal trekken en dat voor onze bezorgdheid geen reden is. Op lange termijn. Op korte termijn is deze sector bedreigd als bijna geen andere.

Loten van dezelfde stam

Nu geldt het adagium van Nietzsche: wat je niet doodt, maakt je sterker. Het overeind houden van een minimaal beleid, met een interveniërende overheid die het schild durft te zijn van wat van waarde is, is nodig. Op termijn kunnen we, moeten we, allemaal instemmen met diegenen die menen dat de wereld van cultuur en creativiteit de overheid niet nodig heeft.

Misschien zou daarom de term sociaal-liberaal ook in de tijd moeten worden verstaan: eerst sociaal, dan liberaal. Dat ligt per sector anders. (Daarom valt niet goed in te zien waarom de olie-industrie nog steeds steun van overheden krijgt. Maar dit terzijde.)

Nu bedenk ik een stoute gedachte: wie zit er (door alle bezuinigingen en beperkende bepalingen) überhaupt nog te wachten op de overheid?

Harry Starren

is voorzitter van de Federatie
Dutch Creative Industries

Wat immers dreigt, zijn bemoeizieke ambtenaren zonder een cent op zak. Armoedzaaiers in een heel nieuwe betekenis.

Ik breng een studie van de Wiardi Beckman Stichting in herinnering: *De illusie van de 'democratische staat'* (1982). Die las ik als rechtgeaarde sociaaldemocraat (die ik ondanks al mijn inkomstenstijgingen gebleven ben) met geamuseerde belangstelling. De schrijver, Paul Kalma, wees er fijntjes op dat socialisme en liberalisme loten zijn van dezelfde stam. Het waren de kinderen van de Engelse industriële revolutie die in Frankrijk hun politieke lading kregen. Liberté, égalité, fraternité – sinds ik in Frankrijk woon kom ik ze nogal eens tegen. Als sociaaldemocraten en liberalen elkaar vinden, zou je dus met enige fantasie van politieke gezinshereniging kunnen spreken.

Veenbrand

De sociaaldemocratische traditie kende een liberale variant van vrijzinnigheid, een statelijke variant waarin de overheid centraal stond en een anarchistische variant. Van die statelijke variant ben ik zelf nooit zo'n fan geweest. Van die vrijzinnige werd ik vrolijk: sociaal-liberaal voor het woord was uitgevonden. Maar nu de staat zijn beschermende ambities lijkt op te geven en de rechtstatelijke onvoldoende serieus neemt, rest weinig anders dan ons voor te bereiden op die derde variant: die is even kleurrijk als gevaarlijk. Dat wil zeggen: als we niet opletten. We zijn met eenzijdige bezuinigingen het weefsel van de samenleving aan het vernielen. En bouwen zo het fundament voor nieuwe strijd waarin politieke partijen geen ordenende rol kunnen spelen. Politieke partijen zijn uit de tijd. Zij zijn, ooit als oplossing begonnen, deel van het probleem geworden. Er is een veenbrand gaande die al twee keer is opgelaaid. Een keer met Fortuin, en een keer met Wilders. Intussen is de legitimiteit van de politiek en van politici niet toegenomen. Achterbannen zijn ontevreden over hun eigen vertegenwoordigers, buitenstaanders keren zich af (tenzij een aansprekende niet-Haagse politicus hen weet te boeien) en jongeren gaan hun eigen weg. Steeds meer wordt in Europa besloten. Met steeds minder legitimiteit. Naast een klimaatcrisis en een financieel-economische crisis tekent zich een haast onvermijdelijke politieke crisis af.

Die politieke crisis vraagt om redesign. Een herontwerp van onze systemen die in de huidige opzet kansloos zijn. We zullen daarin kunst en cultuur meer dan ooit nodig hebben.

* Gevleugelde uitdrukking in de Oostenrijkse dubbelmonarchie toen deze op instorten stond.